

Posudek bakalářské práce Jindřicha Mareše
Orální komponenty v českém znakovém jazyce

Téma bakalářské práce kol. Mareše není jednoduché – a je to téma, které je u nás v takto souhrnné podobě zpracováno vůbec poprvé. J. Mareš tedy nemohl čerpat z domácí odborné literatury a zákonitě se uchýlil k literatuře zahraniční: v ní je (od přelomu 70. a 80. let 20. stol., kdy se začala nemanuálním prostředkům znakových jazyků věnovat soustavnější pozornost) jasně patrné, že pohled na tyto prostředky vůbec (nejen tedy na orální komponenty) zdaleka není jednotný: ne vždy se v úvahách o nich jasně odděluje verbální a neverbální, různě se nahlíží na jejich platnost gramatickou, prozodickou a pragmatickou, ne dost jasně a jednoznačně je vymezen jejich status (jejich postavení v jazykovém systému). Nicméně jisté inspirativní podněty zahraniční literatura samozřejmě přináší.

Při jejím studiu se diplomant neomezil pouze na tituly uvedené v zadání, ale iniciativně vyhledal tituly další, takové, které nahlízejí danou problematiku různými úhly pohledu (to se ostatně odráží i v značně nejednotné terminologii). Solidní zacházení s (cizojazyčnou) odbornou literaturou pak patří k nesporným kladům práce: kol. Mareš zdaleka ne pouze reprodukuje cizí poznatky, ale prokazuje schopnost o nich uvažovat, nahlížet je různou perspektivou a z různých perspektiv je hodnotit. Samostatné uvažování se promítá i do práce s jazykovým materiálem – i tady diplomant, v opoře o popis materiálu cizích znakových jazyků, prokazuje schopnost kvalitní odborné práce.

Nebudu zde popisovat obsah jednotlivých kapitol bakalářské práce (to nepochybně učiní diplomant sám), chtěla bych ale zdůraznit, že vůbec poprvé u nás je v ní představen ucelený pohled na danou problematiku (a ta je nazřena v širokých souvislostech) a vůbec poprvé je podán přehled různých možných zápisů orálních komponentů jiných znakových jazyků - a zákonitě také poprvé je představen návrh zápisů orálních komponentů znakového jazyka českého.

K práci bych měla několik otázek, které ovšem - to musím zdůraznit - jsou vedeny v rovině odborné diskuse.

- Na s. 7 vymezuje autor znak (českého znakového jazyka) jako lexikální jednotku, „která se vždy skládá jak ze složky manuální (pohybů a pozic rukou), tak ze složky nemanuální (především příslušné pozice/ příslušného pohybu úst)“. V této souvislosti by mne zajímalo, (a) zda v českém znakovém jazyce skutečně neexistují znaky, kdy je ono nemanuální „nulové“, a (b) zda je ve výše uvedeném citátu skutečně na místě výraz "především".

- Je nepochybné (a práce na to poukazuje) že s rozlišením těch "pohybů úst", které jsou verbální (jsou součástí českého znakového jazyka), a které neverbální (stojí „mimo jazyk“), jsou potíže. Na s. 28 se v práci píše o zaměření pouze „na verbální užití orálních komponentů“. Na základě čeho autor o verbální povaze orálních komponentů rozhodl?

- Na s. 24 (a i jinde) ne dost rozumím výrazu „prostředek specifikace dalšího významu“ – mohl by autor laskavě při obhajobě vysvětlit?

- Na s. 34 mi uniká smysl poznámky 39 – prosila bych o objasnění.

- Je mluvní komponent (znaky ŘEDITEL a SPORT) komentovaný na s. 38 skutečně relevantní (jeho výskyt je v českém znakovém jazyce pravidelný a „povinný“) - a nebo (třeba) jde jen o nahodilý jev u jednoho (slyšícího) figuranta? Konzultoval autor tento problém s rodilými uživateli českého znakového jazyka?

Bakalářská práce je psána kultivovaně, i obtížné otázky jsou podávány srozumitelně (dáno je to i dostatečně rozsáhlou „vizuální“ ilustrací materiálu českého znakového jazyka), psaný text je „technicky“ na velmi dobré úrovni (příklady uvedené na DVD by si zasloužily jednotnější popisky a i pečlivější zpracování - a mohlo by jich být víc).

Závěr: Kol. Mareš ve své bakalářské práci prokázal schopnost pracovat s odbornou literaturou a doložil hluboké porozumění pro složitý lingvistický problém. Je samozřejmé, že nepředkládá jeho definitivní řešení (to neexistuje ani v rozsáhlé zahraniční literatuře o cizích znakových jazycích). Za podstatné pokládám, že zmapoval problémy, jež jsou s povahou a funkcemi orálních komponentů spjaté, že zodpovídá některé otázky, které z povahy materiálu českého znakového jazyka vyplývají, a další otázky že klade.

Bakalářská práce J. Mareše Orální komponenty v českém znakovém jazyce tak nejen splňuje, ale v mnoha ohledech překračuje požadavky kladené na bakalářskou práci. Velmi ráda ji doporučuji k obhajobě.

Byla bych velmi ráda, kdyby kol. Mareš nejdůležitější výsledky své práce publikoval.

Alena Macurová

3. září 2011

Návrh klasifikace: výborně